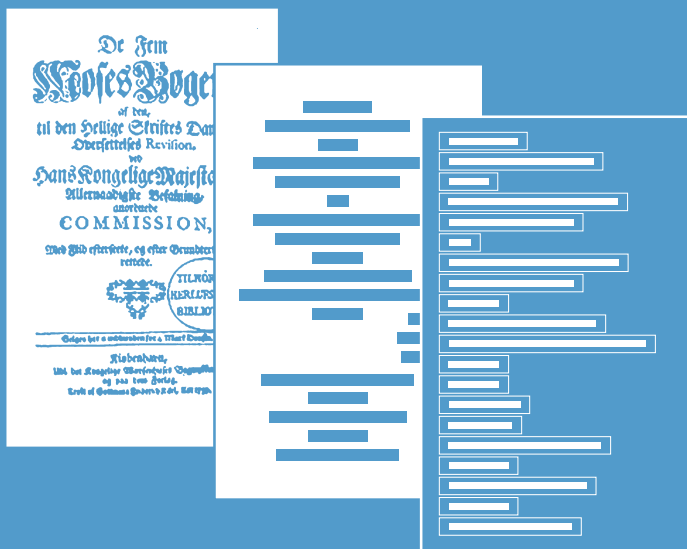

Indhold

- 3: Bestyrelsen tager ordet
- 4: AI kan hjælpe menneskelige evner ind i uddannelserne igen
- 7: Med AI katalogiserer vi hurtigere
- 10: Poesi på Ryggen
- 11: #biblioteksblik
- 12: LearningLib.org har dannet ramme om frie og åbne læringsressourcer i 10 år
- 16: Sexisme udfordrer ph.d.-studerendes trivsel – men bibliotekerne kan godt hjælpe med at forbedre den
- 21: Biblioteket som samlingspunkt for digitale humanister
- 24: Stafetten

Skribenter i dette nummer

Rasmus Hage Dalland,
redaktør og journalist

Michael Monefeldt,
akademisk medarbejder, Syddansk Universitets-
bibliotek

Kerstin Weisdorf,
bibliotekar, UCL Biblioteket

Solveig Sandal Johnsen,
informationsspecialist Det Kgl. Bibliotek

Lars Kjær,
specialkonsulent, Københavns Universitetsbibliotek

Matias Ludvig Littauer,
journalist

Redaktion

Rasmus Hage Dalland
Redaktør REVY – tlf. 24946936
rasmusdalland@hotmail.com

Annette Refn, DTU Bibliotek
anre@dtu.dk

Mette Buje Grundsøe, AUB
mbg@aub.aau.dk

Tina Lund, KUB Frederiksberg
tilu@kb.dk

Kerstin Hundahl, UCL Biblioteket Jelling og Vejle
kehu@ucl.dk

Kommende udgivelser og afleveringsfrister:

REVY 1, forår 2025
Udkommer 1. marts, afleveringsfrist 5. februar.

REVY 2, sommer 2025
Udkommer 1. juni, afleveringsfrist 5. maj.

Vil du skrive for REVY? Tøv ikke med at kontakte redaktør Rasmus Hage Dalland. REVY tager imod artikler (se vejledning på dffu.dk), men har du et udkast til en artikel, en idé eller tips til en god historie, hører redaktionen også gerne fra dig.

Oplag: 725

Årgang: 47

ISSN: 1904-1969

ISSN (online): 1904-1977

Tryk: Strandbygaard Trykkeri

Grafisk design: Omløb

Bestyrelsen tager ordet

DFFU Masterclass: Et nødvendigt kompetenceløft i en ny tid

DFFU har gennem en længere periode drøftet, hvordan foreningen bedst kan bidrage til at lukke det kompetencehul, der er opstået i sektoren efter bibliotekaruddannelsens integration i de humanistiske universitetsuddannelser. DFFU's temadage og konferencer spiller allerede en vigtig rolle i den løbende kompetenceudvikling, dog har der manglet skræddersyede tilbud til nyansatte på FFU-bibliotekerne. Dette behov gælder både nyansatte med en informationsvidenskabelig baggrund og de mange – og stadig flere – nyansatte, som kommer med en helt anden uddannelsesmæssig baggrund. I januar og august 2025 byder DFFU derfor velkommen til et nyt og ambitiøst kompetenceudviklingsinitiativ: DFFU Masterclass 2025.

Med plads til 20 deltagere og et program, hvor kollegerne fra hele sektoren bidrager, er DFFU Masterclass en enestående mulighed for at få et dybere indblik i mange af de opgaver, som FFU-bibliotekerne varetager. Herigenem får deltagerne fortællingen om, hvad der former et moderne FFU-bibliotek, og de får adgang til en dybdegående forståelse af FFU-bibliotekernes kerneopgaver og betydning.

Masterclass-forløbet er fordelt på to intensive internater af to dages varighed, hvor deltagerne vil blive undervist af eksperter fra FFU-bibliotekerne selv. Programmet spænder vidt – fra klassiske bibliotekskompetencer som lånesamarbejde, metadata og discovery-systemer til nye kompetencer inden for Open Access, Research Data Management og kunstig intelligens. Denne faglige bredde sikrer, at deltagerne får et overblik over nutidens biblioteksvæsen og er rustet til at tage del i de udfordringer, der venter sektoren i fremtiden.

Dikteret af sektorens behov

Forløbet udspringer af et lignende efteruddannelsesprogram i Holland og blev yderligere kvalificeret i workshops på DFFU Vinterinternat 2023. Her blev både behovet og interessen for et bredt grundforløb for nyansatte bekræftet. Målet med DFFU Masterclass er dog ikke kun at opbygge kompetencer hos den enkelte, en anden vigtig pointe er at bidrage til netværksskabelse og samarbejder på tværs af FFU-bibliotekerne. I den forbindelse er bestyrelsen meget glade for al den opbakning, initiativet allerede har fået, og for det engagement underviserne på DFFU Masterclass har udvist.

DFFU Masterclass 2025 er et pilotprojekt, som vi i bestyrelsen håber bliver en vigtig begyndelse den fremtidige indsats for at styrke nyansattes kompetencer. Ved at give dem mulighed for at være nysgerrige på FFU-bibliotekernes historie, aktuelle rolle og fremtidige opgaver ønsker DFFU at være med til at skabe en ramme for den næste generation af FFU-biblioteksansatte. Dette vil være til gavn for både den enkelte medarbejder og hele sektoren i de kommende år. Vi ser frem til at følge Masterclass-forløbet og fortsætte med at udvikle tilbud, der understøtter kompetenceudviklingen på FFU-bibliotekerne.

AI kan hjælpe menneskelige evner ind i uddannelserne igen

□ Rasmus Hage Dalland, redaktør REVY

Temaet var ny teknologi, da medlemmer af DFFU mødtes til årsmøde i Middelfart i oktober. Til at åbne de spændende diskussioner, som den hastige udvikling og brug af værktøjer med kunstig intelligens lægger op til, var ph.d. i filosofi og ekspert i akademisk integritet Tricia Bertram Gallant inviteret hele vejen fra University of San Diego. Hun fortalte om, hvordan kunstig intelligens udfordrer den akademiske integritet, men også hvordan de nye værktøjer kan hjælpe os med at få fokus tilbage på de menneskelige egenskaber og evner i vores uddannelsesmiljøer. REVY har spurgt Gallant om den kunstige intelligens' rolle i uddannelsesmiljøet, og om hun er bekymret eller håbefuld for fremtidens brug af de nye teknologier.

Broadly speaking, how does Generative AI challenge the academic integrity?

GenAI challenges academic integrity because it presents very real temptations and opportunities for students to quickly, easily and cheaply offload their thinking, learning and doing to machines. Obviously, if students offload the very thing on which they are being evaluated, and they are not transparent about that offloading, then this invalidates the assessment and therefore undermines academic integrity.

We have always used aid and tools in learning – what make the new AI tools so different?

You're right, we have always used aids and tools in learning. And I don't think, actually, that AI tools are that different. Like other tools, the calculator, the internet, AI tools can be used in ways that either aid or undermine learning. AI tools are cheap, quick, and easy to access and use just like the internet. AI tools present themselves as authoritative and valid, just like the calculator. Note I said 'present themselves as'; they are not actually as valid since they confabulate. So, like other tools, these machines can either be used ethically or unethically. I think they 'feel' different now because they are new, and we have fuzzy memories about having to adopt to earlier technologies. And they are also fundamentally different because, unlike other tools, GenAI tools learn and evolve, and they can be customized and personalized to each specific learner. So, they have real power in fundamentally shifting our notions of what is learning, what is teaching, and what should be assessed – and how.

One of your points at your talk in Middelfart was that students use GenAI tools to improve their performance – that is, their grades – not for learning or mastering a subject. Do AI tools put our ability to learn or interest in learning at risk?

They might. We don't quite know yet since the tools are new and research is just starting to come out about that, and so far the research results seem mixed. However, as many of my colleagues have stated, friction or struggle is necessary for learning, but yet the point of AI is to reduce friction – to make everything easier. So, how can AI amplify versus hinder learning? I think that learning can be amplified by carefully designed AI tools and crafted lesson plans, but if a student is just using a generic AI tool such as ChatGPT on their own without guidance, then the more likely result is a hindering of learning. For example, of the students I've spoken to, they are not reading the assigned texts and instead asking ChatGPT to summarize the readings. Since ChatGPT makes up information, there's a definite learning loss there.

You say that learning is about friction or struggle – how do we learn to appreciate that in an era, where AI tools can give quick help and answers to almost everything in no time?

I think humans love to learn, but we need support to help us through the struggle of learning. Picture a child learning to ride a bike.

They can't or at least most can't just get on a bike and learn to ride it on their own. They need someone beside them, supporting them, cheering them on, guiding them. However, in the 21st century university, especially the large ones, we don't have sufficient supports for students as they struggle in their learning. Why not? First, students are often struggling when we're not available – like at 2 am! Second, we don't have a one-to-one coach to learner ratio, like most of us likely did when learning how to ride a bike. So, universities need to find a way to support university students through the struggle of learning like we do with kids learning how to ride a bike. Perhaps that's through leveraging AI to provide 24/7 learning support to students. Perhaps that's by moving away from our paternalistic model of higher education that tells students what courses they have to take and when, towards using AI to help us create individualized learning and learning pathways. Perhaps it's creating more human-to-human mentoring programs with faculty, staff and students participating as mentors. All of these strategies could enhance students' intrinsic motivation to learn and engage in the struggle of learning, while resisting the temptations and opportunities to cheat.

↑ **Foto:** Tricia Bertram Gallant åbnede DFFU's årsmøde i Middelfart med en talk om, hvordan AI-værktøjer bliver brugt i uddannelsessystemet, og hvordan de udfordrer den akademiske integritet.

According to you, the quick adoption of AI tools without AI literacy creates problems – which steps should be taken in our educational systems in order to improve the AI literacy? Or to slow down the adoption?

I don't think we can slow down adoption, but we do need to provide all incoming students with an AI literacy module/tutorial and then hopefully weave further education throughout the curriculum as it relates to specific topics or disciplines.

At your talk in Middelfart, you said that we have been decentering humanity in education for a long time – what do you mean by that?

My comment was made in reference to the industrialization of higher education over the last half of the 20th century and continuing into the 21st century. Higher education industrialization refers to us adopting values like efficiency, scalability, standardization, and output over values like good pedagogy, integrity, and learning. As a result, our classes have become larger, we've made changes based on consumer demand, we've created more contingent rather than full-time faculty positions, and we're driven by quantifiable performance indicators, such as grades, time to degree, and graduation rates, rather than indicators of learning and personal or professional growth of our students. By its very definition, industrialization de-centers humanity because it decreases personal interactions, focuses on students as customers rather than learners, and prescribes rigid 'learning paths' that reduce student agency and autonomy.

Now, you believe the task is to recenter humanity in education by integrating rather than resisting AI – what are the human skills we need to get back in our educational system and how can AI help us?

The durable human skills include every thing that AI can't do or only pretends to be able to do – reasoning, feeling, critical thinking, empathy, contextual understanding, emotional intelligence, creativity, decision-making, and intuition, to name a few. Now, this is just speculation, but I'm wondering if AI can help us recenter these human skills by enabling faculty and staff – the humans who can coach and mentor our students – to offload some administrative work so that they have more time to interact with students one-to-one or in small groups. Freeing humans up from administrative tasks so they have time to spend with other humans, that sounds like a promising development to me.

“ I'm not sure we actually 'needed' these tools and given their issues – confabulation, environmental costs, intellectual property concerns – they seem to be poised to be more damaging than helpful

i Blå bog

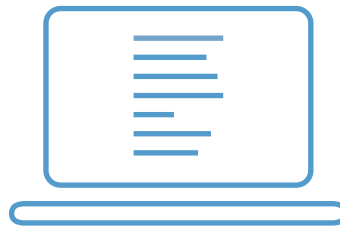
Tricia Bertram Gallant, er ph.d. i filosofi og direktør for Academic Integrity Office på UC San Diego. Hun er forfatter til bogen *Academic Integrity in the Twenty-First Century: A Teaching and Learning Imperative* (Jossey-Bass, 2008), medforfatter på bogen *Cheating in School: What We Know and What We Can Do* (Wiley-Blackwell, 2009), og redaktør på flere andre bøger om akademisk integritet.

Kilde: academicintegrity.org

Are you mostly worried or optimistic about the future use of AI in education – and why?

Oh gosh. Good question! Realistically optimistic I suppose, but that's my nature. I'm always skeptical but hopeful when it comes to anything that disrupts the current way of doing or thinking. I'm skeptical of the AI itself, specifically its ability to more positively than negatively impact the world. I'm not sure we actually 'needed' these tools and given their issues – confabulation, environmental costs, intellectual property concerns – they seem to be poised to be more damaging than helpful. However, I'm hopeful that this disruption will finally cause higher education to realize that it needs to be different. We need to be places where humans come to interact, to learn from each other, to engage actively in building their human durable skills. We can do that with AI on the side perhaps, but the humans and the human experience must also be central.

Med AI katalogiserer vi hurtigere

På Syddansk Universitetsbibliotek er det lykkedes at skabe et digitalt værktøj, som skal hjælpe med at katalogisere vores særsmålinger på en brøkdel af den tid, det ville tage at gøre det manuelt

□ **Michael Monefeldt**, Akademisk medarbejder, Syddansk Universitetsbibliotek

Der er foregået kvantespring inden for kunstig intelligens i de seneste år, og det er oplagt at udnytte fremgangen til at registrere metadata. Forestil dig: Du hiver mobilen frem og tager et billede af et titelblad, og på få sekunder bliver en katalogpost udformet for dig, helt automatisk. Det er virkeligheden i Team for Særsmålinger på SDU's Bibliotek i Odense.

Webapplikationen *Katalogica* læser tilmed de mest krøllede bogstaver i vores ældre biblioteksbøger; og værktøjet kan skelne mellem forfatter, titel, udgivelsessted, etc., så alt metadata havner i de rigtige kasser i systemet.

Det hele er sat op på en hjemmeside, som er designet til at gøre let og intuitivt at uploade billeder og at rette til, hvor den kunstige intelligens laver fejl.

Men kan vi virkelig stole på, at værktøjet er præcist nok til at erstatte den manuelle indtastning? Der er ikke tale om blind tillid – vi sætter ikke *Katalogica* til at gøre alt arbejdet selv. Hver eneste AI-generede post tjekkes af menneskeøjne for at sikre, at kvaliteten er på niveau med traditionelle metoder. *Katalogica* udgør således ikke en komplet automatisering, som erstatter den menneskelige intellekt. Der er snarere tale om et hjælpemiddel, der kan spare bibliotekarerne langt det meste af arbejdsbyrden. Programmet foretager det indledende tastearbejde, og vi skal bare rette til.

Værktøjet er blevet testet flere gange og er ved at komme i brug blandt bibliotekarere og studentermedhjælpere. Indtil videre vidner alt om, at vi sparer ufattelige mængder tid ved at få computeren til at gøre det meste af arbejdet: Det er blevet anslået, at med hjælp fra *Katalogica* kan vi arbejde 10 gange hurtigere. Tilgængeligheden af vores særsmålinger bliver øget

“ Et stort forskningspotentiale kan gå tabt, når studerende og forskere ikke kan finde, hvad de har brug for. Derfor er det vigtigt at eksperimentere med digitale løsninger, der kan sætte farten på processen op

med rekordfart, og vi får overskud til at fokusere mere energi på bevaring og formidling af vores interessante og værdifulde materialer.

Håb for de usynlige samlinger

Hvis et værk ikke står på hylderne og ikke kan søges frem i bibliotekets database, eksisterer det praktisk talt ikke for brugerne. Gemt væk i en kælder eller skjult i stakke af papkasser i fjernmagasiner er det ikke blot umuligt for forskere og studerende, men også for de ansatte at orientere sig i bibliotekets samlinger. Et stort forskningspotentiale kan gå tabt, når studerende og forskere ikke kan finde, hvad de har brug for. Derfor er det vigtigt at eksperimentere med digitale løsninger, der kan sætte farten på processen op.

Team for Særsamlinger på SDU's Bibliotek har til opgave at tilgængeliggøre universitetets særsamlinger og har længe katalogiseret manuelt i det daglige. Men vi har endnu mange års tastearbejde foran os. Vores dygtige fagreferenter har arbejdet på at hive de mest værdifulde materialer ud af stakkene, så brugerne kan få fat i disse. Men det kan være svært at forudsige, hvad den enkelte ender med at have brug for; og i arbejdet med at lokalisere de vigtigste bøger i samlingerne, ender vi måske med at fravælge det, som faktisk har værdi. Indføringen af *computer vision* i arbejdet vil formodentlig ændre markant ved, hvordan vi griber katalogisering an, da det vækker håb om en fuldkommen registrering.

Et specialiseret design

Med løbende feedback fra resten af Team for Særsamlinger og andre kolleger på SDU's Bibliotek har jeg egenhændigt designet og udviklet webapplikationen Katalogica. Jeg har finkæmmet katalogiseringsprocessen med det formål at gøre det så hurtigt som muligt

at registrere de "usynlige" bøger i bibliotekets beholdning. Når man har med hundredtusinder af værker at gøre, får det stor betydning, hver gang man kan hente endnu et sekund fra hver registrering.

Projektet har kaldt på mere end blot en *computer vision*-løsning; det har været en øvelse i at strømline en daglig proces ved at skære til og automatisere, hvor end det var muligt (og forsvarligt). Katalogica er endt med at have et højst specialiseret design, som hjælper sin bruger hvert skridt på vejen mod at rette poster til. Programmets intelligens skinner igennem helt ned i detaljen; for eksempel når det automatisk oversætter fra romertal til arabertal med matematisk nøjagtighed.

Katalogica formaterer til det korrekte katalogiseringsformat med fuldkommen præcision. Vi kan komme til at lave menneskelige fejl, når vi taster derudad. Derimod arbejder Katalogica systematisk uden nogensinde at trættes eller at ramme en forkert knap på tastaturet. Hvis programmet opfatter, at noget er uden for normen, gør det registranten opmærksom på mulige fejl. Og der er ikke flere funktioner i Katalogica end de absolut nødvendige for opgaven; med det fokuserede design begrænser vi mængden af personlige præg, som registranten kan komme til at sætte i sine metadata på trods af skarpt optrukne formateringsregler.

Det kræver ressourcer at designe og kode en brugerflade samt at opsætte sikre dataforbindelser mellem hjemmesiden og serveren i skyen. Algoritmen, der skal læse titelblade og sortere metadata, var allerede klar, før jeg startede produktionen af hjemmesiden, og jeg kunne for så vidt være begyndt at katalogisere for længst. Af alt det ekstra arbejde er dog kommet et brugervenligt værktøj, som vil gøre teknologien let tilgængelig for flere – med den klare fordel, at den kan bruges af hele vores team. Selv med hjælp fra kunstig intelligens vil det vare nogle år endnu, før særsamlingerne på SDU's Bibliotek er registreret, og derfor er det vigtigt, at alle kan udnytte Katalogica.

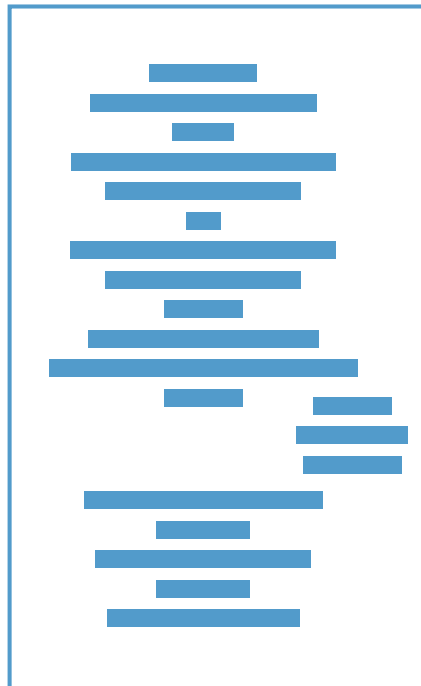
Katalogica

Katalogica kan aflæse tekst fra titelblade – og af teksten udformer programmet helt automatisk ordnede katalogposter.

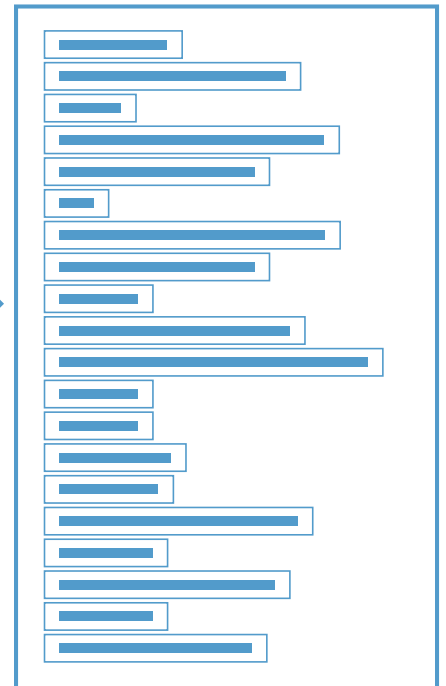
Titelblad

Digital tekst

Ordnet metadata

Potentialer for fremtiden

Projektets succes gør det oplagt at udforske mulighederne for at registrere andre materialer end de trykte bøger – det værende sig for eksempel magasiner, artikler, nodehæfter mm. Desuden vil det blive relevant at høste metadata fra flere inputs samtidigt. De fleste bøger i særsamlingerne på SDU er fra før det 20. århundrede, og dengang var standarden at nedskrive næsten al information om en bog i titelbladet. Det er ingen større udfordring at videreudvikle webapplikationen, så den kan læse data fra flere kilder, f.eks. en kolofon.

Med lidt videreudvikling ser jeg også et *citizen science*-potentiale i værktøjet. SDU går meget op i at skabe dialog med det omgivende samfund og trække på den hjælp, vi kan få fra borgerne – f.eks. når vi skal måle pH-værdier i vandløb forskellige steder i Danmark. Borgerne kan nemlig være en god kilde til dataindsamling.

Ved at gøre det muligt for borgere at registrere data over internettet, kan vi trække på civilsamfundets engagement og viden, som

en ressource til at berige vores katalog. Deres poster må nødvendigvis også rettes til af bibliotekarer med erfaring inden for katalogisering. Men efter at være set af både en kunstig og en menneskelig intelligens, vil fejlene være minimale, og det vil formentlig blive langt hurtigere at gøre vores samlinger synlige.

Lige nu arbejder jeg på at implementere en mere avanceret søgemekanisme, der skal lade Katalogica fange, hvis et værk allerede findes i bibliotekets katalog. Vi vil gerne undgå dubletposter – og derfor skal Katalogica advare brugeren, når programmet bemærker ligheder mellem nye og gamle poster.

Poesi på ryggen

□ **Kerstin Weisdorf**, bibliotekar,
UCL Biblioteket

I år valgte UCL Biblioteket i Vejle en alternativ tilgang til at byde førsteårsstuderende fra sygepleje- og socialrådgiveruddannelserne velkommen: 'Poesi på ryggen'.

Vi var i år for første gang en del af 'Tour de Studie', en campusomspændende intro-start, designet til at engagere nye studerende. Bibliotekets post skulle gøre de studerende bekendt med bibliotekets lokation samt skabe et positivt førstehåndsindtryk. 'Poesi på ryggen' adskilte sig fra traditionelle introkurser, da øvelsen ikke krævede nogen viden eller forståelse for at bruge et bibliotek.

De studerende var opdelt i flere hold med cirka 30 personer på hver, som vi opdelte i mindre grupper på omkring fem medlemmer. Hver gruppe fik til opgave at skabe et digt ved kun at bruge titlerne på ryggen af bøger, der fandtes i biblioteket. De skulle bruge mellem 4-8 bøger, og de havde 10 minutter, efter de var blevet introduceret til opgaven. Da det var holdets samlede karakter som talte, var hver enkelt gruppes indsats vigtig for holdets samlede karakter, og det medførte, at de fleste studerende var meget aktive. De kunne lave et tematisk digt, et digt der kunne rime, være sjovt eller alvorligt. De fik at vide, at de skulle huske at lege med digtet og prøve sig frem.

Grupperne kastede sig over reolerne og sammensatte mange forskellige materialetyper, både skønlitterære og fagbøger. Der blev grinet, og der blev ført seriøse samtaler om emnet for digtet samt om rækkefølgen. Tutorerne fortalte os efterfølgende, at vores post var en af dem, hvor flest studerende deltog aktivt – ingen hev mobilene frem eller var fraværende – alle var og kunne være med.

Hvis et hold blev færdig et par minutter før tid, satte vi dem i gang med nogle sociale spørgeskort, biblioteket har liggende til brug. Flere gange var der studerende, som fandt bøger, de havde set på en pensumliste, og som de så gladelig fik lånt. Ellers lød der til tider et "uh spændende, hvornår skal vi have om det?"

'Poesi på ryggen' blev en succes for UCL Biblioteket, da det gav de studerende mulighed for at se biblioteket som et sted, hvor man kan gå på opdagelse og ikke kun som et sted for pensumbøger. Vi kan derfor varmt anbefale øvelsen til andre uddannelses- og forskningsbiblioteker, men husk en ekstra bogopsætter på dagen, det går nemlig vildt for sig.

↑ **Foto:** Til 'Poesi på ryggen' fik de studerende blandt andet skabt dette digt:

Glem hvad andre tænker
døden og den døende
sår
et sundhedsvæsen for
fremtiden
Snart er vi alle patienter
vi har haft vores tid

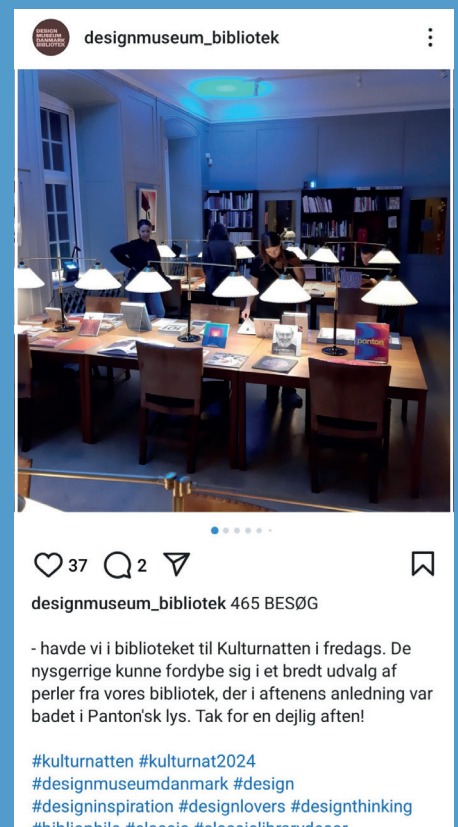
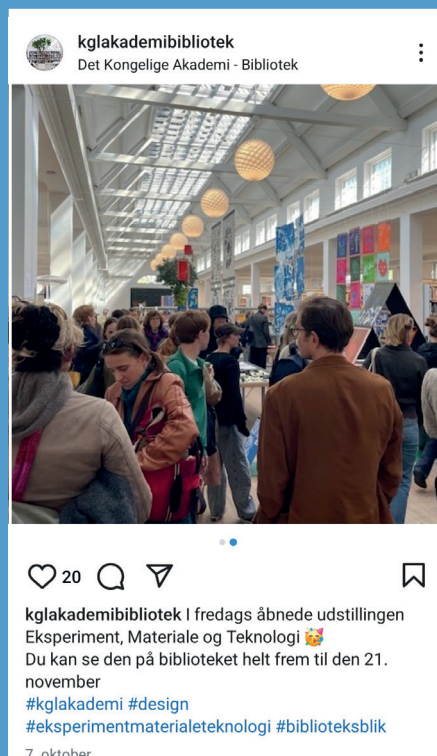

#biblioteksblik

Fordybelse: Halloweenes oprindelse, strikning med restgarn og webinar om Open Access – på bibliotekerne kan man fordybe sig i lidt af hvert.

Hvilke FFU-biblioteker følger du på Instagram?

Brug #biblioteksblik, når du søger eller selv poster noget – hvis du vil ses af os

LearningLib.org har dannet ramme om frie og åbne læringsressourcer i 10 år

For 10 år siden blev platformen LearningLib søsat for at gøre muligheden for deling af læringsressourcer nemmere og mere smidig. I anledning af den runde fødselsdag ridser artiklen her op, hvordan det hele startede, hvor platformen er i dag, hvad vi skal bruge den til i fremtiden

□ **Solveig Sandal Johnsen**, Informations-specialist, Det Kgl. Bibliotek og koordinator for LearningLib.org konsortiet

I en artikel i REVY fra 2014, skrevet af Jette Fugl og Mette Bechmann, kan man læse om det nystartede LearningLib.dk, og om hvordan platformens mission var at være et værktøj til deling af læringsressourcer. Målet var at muliggøre deling mellem FFU-bibliotekerne, men også med studerende fra gymnasie- til universitetsniveau, så man kunne understøtte læring og udvikling af informationskompetence.

LearningLib.dk udsprang af det DEFF-støttede projekt "Levende Læring", som blev afsluttet i 2014 med platformen som produkt. I dette projekt samarbejdede FFU-bibliotekerne med gymnasierne, og sigtet med målgruppen

for platformen var – og er stadig – bred. Artiklen slutter med ordene:

"Learninglib er oprettet for at give bibliotekerne udviklingsfaciliteter, men om det lykkes at få skabt et fælles udviklingssted, det kan kun fremtiden vise."

Der er sket meget siden artiklen i 2014, men til citatet kan der svares: "Ja, det fælles udviklingssted, det lykkedes bibliotekerne med!"

I dag er LearningLib.dk blevet til LearningLib.org. Platformen hostes af Det Kgl. Bibliotek og lever i bedste velgående, takket være det nordiske konsortium bag. Konsortiet blev en realitet i 2020 efter et nordisk projekt støttet med midler fra Nordplus, hvor deltagerne kunne se en pointe med at fortsætte arbejdet med LearningLib i en nordisk kontekst. Med projektleder Karen Harbo fra Det Kgl. Bibliotek i spidsen blev der etableret et samarbejde, og i dag er det universitetsbibliotekerne i Bergen, Agder, Lund, Aalborg, København Roskilde og Aarhus samt DTU Bibliotek og VIA Bibliotek, der udgør konsortiet. Arbejdet er organiseret i en strategisk gruppe, der sætter retningen for platformen, og en netværksgruppe, der udvikler og tilgængeliggør læringsressourcer, og som også har til rolle at udbrede kendskabet og brugen af platformen på egne matrikler.

Bibliotekernes kernefaglighed

LearningLib.org byder på alt det, der arbejdes med at formidle til vores målgrupper i FFU-bibliotekerne: kildebevidsthed, data- og litteratursøgning, referencehåndtering, hvordan man undgår plagiering osv. Alt det, der arbejdes med for at understøtte informationskompetencerne ude på uddannelsesinstitutionerne.

Læringsressourcerne er åbne og frit tilgængelige for alle og kan ses som et stort digitalt udstillingsvindue, bibliotekerne har i fællesskab. Her må man kigge, dele, arbejde, genbruge og skabe selv! Alle ansatte ved FFU-bibliotekerne kan få adgang til selv at skabe – også selvom man ikke er en del af konsortiet bag. For den enkelte er det omkostningsfrit i den forstand, at man bidrager med tid, faglighed og kreativitet – det tekniske setup er der allerede på LearningLib.org.

LearningLib.org er den samlende platform målrettet kolleger ved FFU-biblioteker, men de enkelte ressourcer på platformen kan embeddes i fx Learning Management Systems eller på websider, hvor man synes, et læringsobjekt kunne være relevant for en given målgruppe. Man behøver ikke altid opfinde den dybe tallerken, men kan med fordel låne og genbruge hinandens guldgrube.

Dialogkort og interaktive billeder

LearningLib.org er opbygget af en 'WordPress-skjal', der indeholder H5P-skabeloner, som er et værktøj til at opbygge læringsressourcer. Med H5P kan du lave alle mulige forskellige læringsressourcer, der aktiverer læring. Gør dig selv en tjeneste og gå ind og se, hvad det kan. Man kan nemt blive inspireret til at formidle sit stof på nye og interaktive måder. Måske var det noget med hotspot-tidslinje over et systematisk review, dialogkort om boolske operatører, en video om lovgivningsprocessens dokumenter eller "fill in the blank", hvor man øver sig i at strukturere sine søgetermer? Skabelonerne findes på alle niveauer, og man bestemmer selv, hvor avanceret eller "poppe" det skal være.

Foruden enkeltstående læringsressourcer, der kan formidles og "bo" på LearningLib.org, så kan man som underviser også lægge længere undervisningsforløb op, som man gerne vil dele. For nylig blev der eksempelvis lagt en skabelon op til en "flip-flapper" om Generativ AI, der kan downloades og udskrives, ligesom der beskrives et forløb til undervisning i kritisk kildebevidsthed med en uploadet "underviserguide".

Med H5P er LearningLib.org for alvor blevet et sted, hvor du kan skabe læringsres-

“ Læringsressourcerne er åbne og frit tilgængelige for alle og kan ses som et stort digitalt udstillingsvindue, bibliotekerne har i fællesskab

sourcer. Det er også stadig muligt at skabe læringsressourcer (videoer, podcasts, PowerPoints osv.) uden for sitet, men dele de færdige læringsressourcer via LearningLib.org.

Ikke færdig med at udvikle sig

LearningLib.org lægger sig op ad UNESCO's definition af Open Educational Resources, OER, der forstås som åbne læringsmaterialer, som er offentligt tilgængelige, delt under en CC-licens og gratis for andre at anvende og tilpasse.

Hvis man deler på LearningLib.org, så deler man med en CC-BY-NC-licens – men man må også godt bruge en af de andre CC-licenser, der er tilgængelige, blot man markerer det. Ligeledes har vi gennem LearningLib.org et rigtig godt afsæt til at genbruge og dele.

I det hele taget er OER noget, der optager mange biblioteker, også ude i Europa i netværk under SPARC Europe og Liber. Jeannette Ekstrøm med flere har i en artikel i Revy i 2023 skrevet om de Europæiske netværk og deres arbejde, hvordan OER passer ind i FN's verdensmål om uddannelse og bæredygtighed og hvordan vi som FFU-biblioteker kan være med til at få de åbne læringsressourcer sat på dagsordenen. Her er learningLib.org et godt skridt på vejen.

På Det Kgl. Bibliotek er der i et internt projekt særligt fokus på OER i en universitetskonstekst. Her har LearningLib.org været omdrejningspunktet for snakken om, hvordan man arbejder med det åbne format, og hvordan LearningLib.org som platform understøtter Fair By Design-tankegangen – en metode til at arbejde med sine læringsressourcer og gøre dem FAIR (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable).

Læs mere

Du kan se mere om OER-projektet på Det. Kgl.

Bibliotek her:

<https://zenodo.org/communities/oeatkb/records?q=&l=list&p=1&s=10&sort=newest>

I projektet har der været afholdt flere workshops, og håbet er, at flere tager det åbne format for læringsressourcer til sig. Det kræver dog, at der sættes fokus på, hvad et åbent format kræver, hvad det betyder i forhold til CC-licenser, og at vi får snakket om, hvor vi i det brede perspektiv vil hen.

Der er ingen tvivl om, at LearningLib.org ikke er færdig med at udvikle sig. Som tæt samarbejdspartner til konsortiet har virksomheden NovaTech med Mikey Andersen ved roret den tekniske kunnen til at dreje på knapperne og udvikle platformens muligheder. I sommeren 2024 blev der åbnet op for, at man kan samarbejde om en læringsressource, og at man i højere grad kan 'tagge' og tilføje metadata til sine ressourcer. På den måde kan man i højere grad binde ressourcerne sammen og give mulighed for "at gå på opdagelse".

Samarbejde på tværs

Samarbejdet i konsortiets netværksgruppe ses af alle som enormt værdifuldt. Da netværkets medlemmer er geografisk spredt, foregår møder som oftest online, men én gang årligt prioriteres et fysisk netværksmøde. Når man mødes, opstår der nye ideer og samarbejder, og denne sommer mødtes netværksgruppen over to dage: første dag med platformen i fokus og OER som tema, dagen efter for at arbejde med læringsressourcer om AI.

AI er et tema, der er allevegne i bibliotekerne for tiden, og også på LearningLib.org ønsker netværksgruppen at tilgængeliggøre ressourcer, der behandler temaet i en bibliotekskontekst. På dagen havde alle medbragt tanker og ideer til læringsressourcer om netop AI. Der blev arbejdet konkret med indhold og formater, der blev fremlagt og givet feedback i plenum, og nogle ressourcer er allerede tilgængelige. Faglig og teknisk sparring og samarbejde, når det er bedst.

Verden er foranderlig og gennem de 10 år, LearningLib.org har eksisteret, er der sket mangt og meget. STAK-projektet (Studerendes Akademiske Digitale Kompetencer) har også set dagens lys, og de to platforme fungerer godt i samspil med hinanden. STAK er et værktøj til undervisere, som inspirerer til tilrettelæggelse af undervisningsforløb, hvor LearningLib.org gør det muligt at udvikle og dele de ressourcer, der måtte opstå. Der har også været en pandemi, hvor LearningLib.org på fineste vis kunne rumme de videoer og ressourcer, man pludselig måtte udvikle for at kunne undervise de studerende online. Det fleksible format, LearningLib.org er opbygget i, passer godt med den foranderlighed, vi oplever på FFU-bibliotekerne.

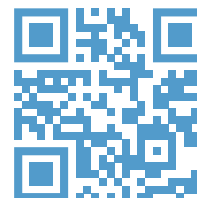
Læs mere

I en REYV-artikel fra 2014 kan man læse om det nystartede LearningLib.dk og platformens mission om at være et værktøj til deling af læringsressourcer: <https://rauli.cbs.dk/index.php/revy/article/view/4366>

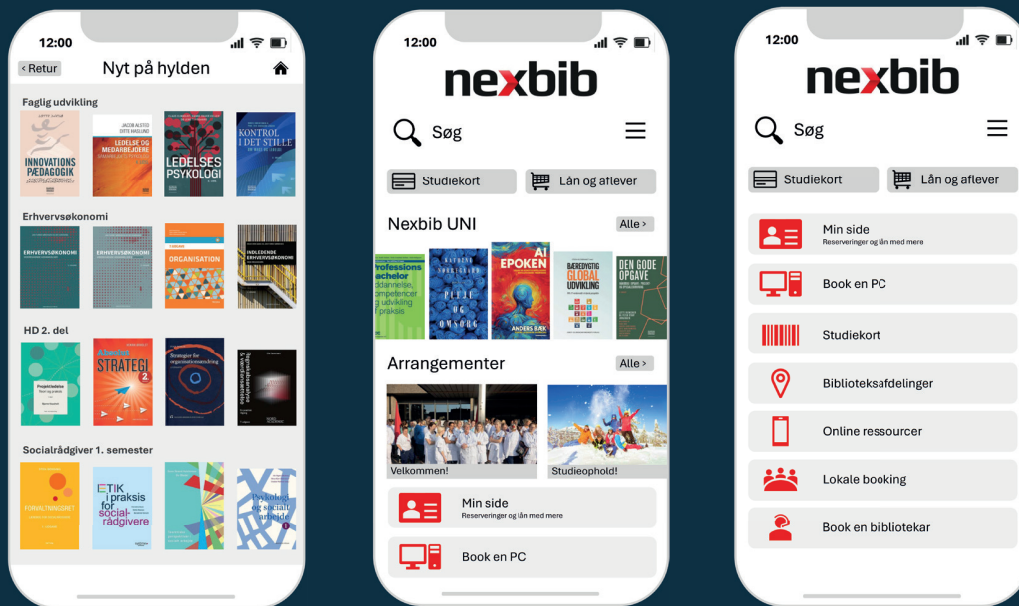

LearningLib.org: <https://learninglib.org/>

STAK (Studerendes Akademiske Digitale Kompetencer) er et værktøj til undervisere, som inspirerer til tilrettelæggelse af undervisningsforløb: <https://www.stak.dk/>

NEX.APP

ALLE BIBLIOTEKETS TILBUD SAMLET I ÉN APP

Uanset om du er på campus, hjemme eller på farten, så er der let adgang til søgning i både fysiske materialer og online ressourcer. Lav reservationer og fornyelser, se låneroplysninger, betal gebyrer, se nyheder, foretag booking af lokaler, find vej til biblioteket og meget mere. Er man på biblioteket, så kan brugerne tilmed få adgang til både at låne og aflevere materialer med stregkode og/eller RFID via deres egen mobiltelefon.

Nex.App bringer biblioteket tættere på de studerende og forstærker tilknytningen. Ved at anvende Nex.App kan biblioteket tilbyde nye digitale muligheder uden for bibliotekets fysiske rammer og dermed tilføre en betydelig merværdi for brugerne.

Med **Nex.App** vil I kunne opfylde alle jeres ønsker og behov til design, intuitiv betjening, kommunikation og skabe let adgang til alle bibliotekets tilbud.

Sexisme udfordrer ph.d.-studerendes trivsel – men bibliotekerne kan godt hjælpe med at forbedre den

Sexisme er et udbredt problem for ph.d.-studerende på landets universiteter, viser VIVE-rapport, og det får især kvinder til at droppe den akademiske karriere. På Syddansk Universitetsbibliotek har man i syv år haft et støttetilbud for at forbedre trivslen – og det lever i bedste velgående

□ **Matias Ludvig Littauer, journalist**

Et markant jubilæum er lige om hjørnet på danske universiteter. I 2025 vil kundskabens højborge fejre 150-årsdag for 'anordningen', som den kaldes, der gav kvinder ret til at studere på Københavns Universitet.

Det skulle dog tage næsten et århundrede, før kvindelige ansatte på universiteterne opnåede ligeløn i 1965. Og her knap 60 år senere rejser der til stadighed spørgsmål om, hvor lang tid det vil tage, før biologiske faktorer ikke længere er en barriere for kvinders akademiske karrierer. En del oplever nemlig fortsat at blive behandlet anderledes end mænd på de høje uddannelsesinstitutioner.

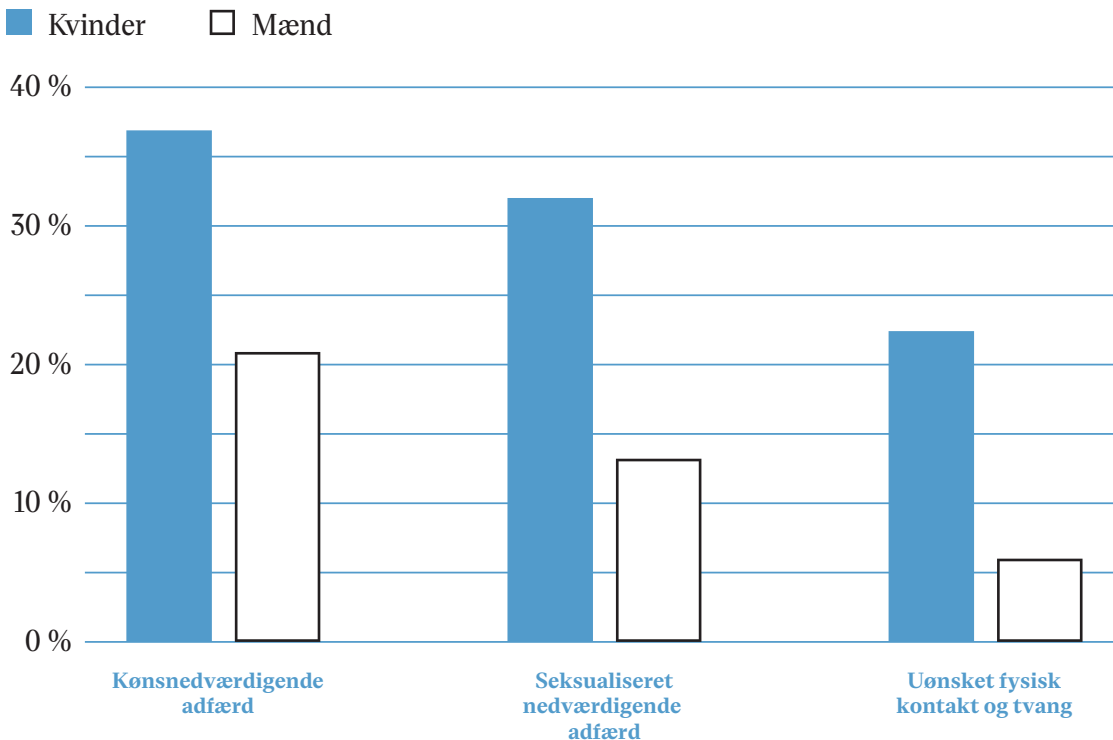
De seneste år er debatten om sexisme på universiteterne flere gange blusset op med udgangspunkt i både enkeltsager og større undersøgelser. I foråret konkluderede en rapport fra Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd, VIVE, at godt over en tredjedel af kvindelige ph.d.-studerende har været udsat for en eller anden form for sexisme.

"[Der er] klart denne her bias med, at kvinderne på det institut, hvor jeg er, simpelthen bliver fuldstændig ydmyget i plenum. Og det har jeg selv også oplevet," siger en af interviewpersonerne i VIVE-undersøgelsen om faglige debatter.

Ovenstående citat er blot ét af en lang række udtalelser fra respondenter, der har oplevet sexisme og mener, at kvinder og mænd sommetider bliver behandlet forskelligt.

VIVE-undersøgelsen bygger på et spørgeskema udsendt til alle, der påbegyndte en ph.d.-uddannelse mellem 2010 og 2018, og er besvaret af 5.155 personer (ca. en tredjedel af det samlede antal ph.d.-studerende i perioden). Resultaterne er suppleret med interviews, fokusgrupper og dagbøger med refleksionsnotater.

Andelen af respondenter, der har oplevet sexistiske hændelser fordelt på type

Antal respondenter: 5.587 Kilde: VIVE

* Kønsnedværdigende adfærd: Verbale handlinger, der objektiviserer, ekskluderer eller nedværdiger på baggrund af køn. (37 % af de kvindelige ph.d.-studerende og 21 % af de mandlige)

Seksualiseret nedværdigende adfærd: Ondsindede seksuelle kommentarer, bevægelser eller blottelser. (32 % af de kvindelige ph.d.-studerende og 13 % af de mandlige)

Uønsket fysisk kontakt og tvang: Adfærd, der indbefatter uønsket fysisk kontakt eller forsøg på samme, eller seksuel tvang, hvor magtrelationer spiller en aktiv rolle i form af fx trusler eller belønning. (23 % af de kvindelige ph.d.-studerende og 6 % af de mandlige)

I undersøgelsen forstås sexismen som kønsnedværdigende adfærd, seksualiseret nedværdigende adfærd og uønsket fysisk kontakt. Størstedelen af oplevelserne hører under kønsnedværdigende adfærd, som dækker over "verbale handlinger, der objektiviserer, ekskluderer eller nedværdiger individer på baggrund af deres køn."

For eksempel udtrykker flere respondenter, at mænd får mere taletid, og kvinder "ofte bliver afbrudt og behandlet med mindre respekt end deres mandlige kollegaer," ligesom de får mindre prestigefyldte opgaver.

"Jeg tænker, det handler om at skabe en kulturændring i forskningsmiljøerne," siger Katrine Astrup Jacobsen, som er forskningsbibliotekar på Syddansk Universitetsbibliotek. Ikke desto mindre mener hun også, at bibliotekerne har en rolle at spille, hvilket de har lang erfaring med på SDU's bibliotek. Det vender vi tilbage til.

Kvinder under pres

Baggrunden for, at VIVE valgte at lave undersøgelsen om sexismen, var en såkaldt

'leaky pipeline'. Det skal i denne sammenhæng forstås som, at en højere andel af kvinder end mænd vælger akademiske karrierer fra, forklarer seniorforsker i VIVE, Rune Vammen Lesner, der er hovedansvarlig for undersøgelsen.

"Hvis man kigger på, hvor mange som starter på ph.d.-studiet, er kønsfordelingen lige. Senere hen, altså i de mere permanente stillinger, er andelen af mænd højere. Det kan der være mange grunde til, og vi ville gerne undersøge, hvilken betydning sexistiske oplevelser havde," siger Rune Vammen Lesner.

Sexisme er blot en af flere trivselsudfordringer blandt ph.d.-studerende, som har trukket overskrifter det seneste års tid. Rapporter fra Arbejdstilsynet, DJØF og en undersøgelse af Dansk Magisterforening og det nationale netværk af ph.d.-foreninger, PAND, har alle påpeget forhold, som udfordrer ph.d.-studerendes trivsel og dermed truer universiteternes evne til at fastholde dem.

Ifølge VIVE-undersøgelsen kan den oplevede sexismen på universiteterne heller ikke forstås uafhængigt af de andre aspekter af arbejdsmiljøet. Rapporten fremhæver flere af

“ Der er en sammenhæng mellem niveauet af sexistiske oplevelser og tendensen til, at man forlader universitetet

– Rune Vammen Lesner, seniorforsker i VIVE.

aspekterne, som også de ovennævnte undersøgelser har sat fokus på, som fordrende for et arbejdsmiljø med ”potentiel grobund for sexismen.” Det gælder blandt andet korte ansættelseskontrakter, hierarkiske strukturer og kompetitive ansættelsesprocesser.

Ifølge Rune Vammen Lesner er konsekvensen, at det bliver sværere at fastholde kvindelige ph.d.-studerende på universiteterne.

”Det vi kan se, er, at der er en sammenhæng mellem niveauet af sexistiske oplevelser og tendensen til, at man forlader universitetet, og at det er en problemstilling, som især kvinderne oplever,” siger forskeren.

Blandt de kvindelige respondenter i undersøgelsen fremgår arbejdsmiljø således også som en af de primære overvejelser, når det kommer til, om de skal forfølge en karriere på universiteterne, efter de har afleveret deres ph.d.-afhandling.

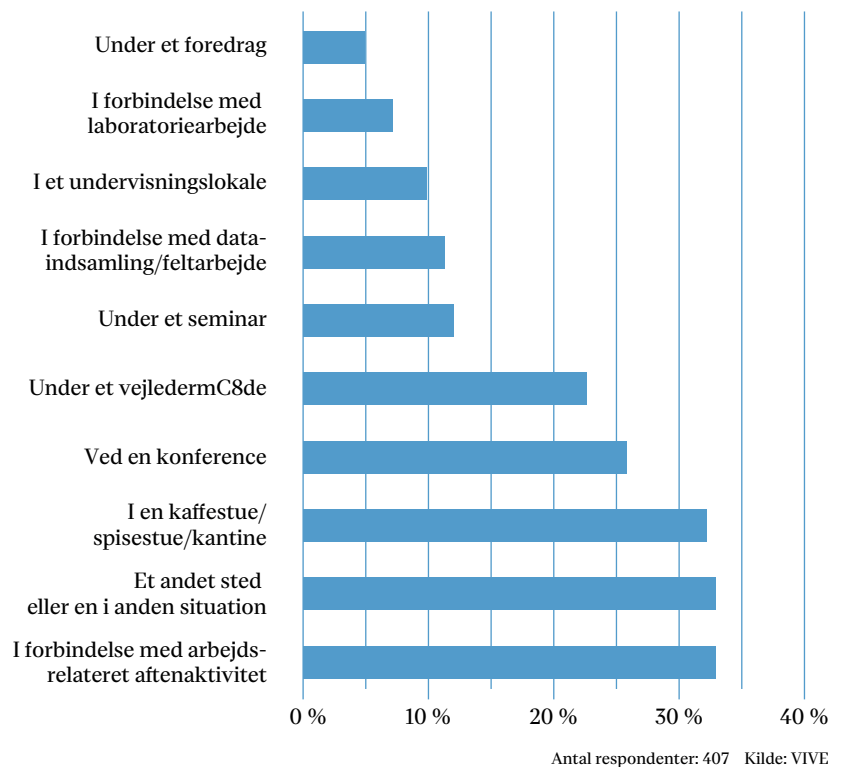
Barsel og forskningstyveri

Med til historien om udfordrende arbejdsmiljøer på landets universiteter hører også barselsorloven, som kan have negativ indflydelse på kvindernes karrieremuligheder – hvilket understøttes af flere sager med eksempler på forskningstyveri de seneste år.

Maria Toft er en af mange kvinder, som har oplevet, at hendes barsel fik indflydelse på hendes akademiske liv. REVY har tidligere beskrevet, hvordan Maria Tofts projektleder forsøgte at blive hovedforfatter på en artikel, der byggede på hendes analyser, mens hun var på barsel.

Efterfølgende blev hun udsat for endnu forsøg på at overbevise hende om at give et uberettiget medforfatterskab i forbindelse med en anden forskningsartikel, og da hun talte sin sag over for institutlederen og andre involverede, mødte hun snarere kritik for at være på barsel end forståelse for, at nogen havde forsøgt at stjæle hendes arbejde.

Fordeling af fysiske rammer for sexistiske hændelser for kvindelige ph.d.-studerende

Maria Toft fik imidlertid medhold i hendes forfatterskabsønsker. Ikke desto mindre har både hendes egen og andres oplevelser åbnet hendes øjne for, hvor udsatte kvinder er under deres barsel.

”Jeg tror til dels, at sexismen handler om de kønsnormer, der er på universiteterne, men herudover er der også bare en stor en, der hedder barselsorlov. Der er ikke lavet en undersøgelse af, hvor mange, som har oplevet at få taget sit arbejde under barslen, men jeg tror, det er et af de tidspunkter, hvor risikoen er størst,” siger Maria Toft.

Sidste år kunne Weekendavisen fortælle, at den brasilianske forsker Anna Xavier, der er

“ Vi har tidligere afholdt en ph.d.-café om konflikthåndtering, som også havde til hensigt at ruste ph.d.-studerende til at tackle forskellige situationer

– Katrine Astrup Jacobosen, forskningsbibliotekar SDU

bosat i Danmark, var blevet frarøvet æren for sin del af arbejdet i fundet af en fjerde hjerne-hinde, mens hun var på barsel.

I Maria Tofts tilfælde drev frustrationen hende til at opgive sin ph.d. og i stedet starte kampagnen #sætforskningenfri, som senere førte til Danmarks første fælles forskerorganisation, Forskerbevægelsen, der forsøger at sætte fokus på de udfordringer, universiteterne kæmper med.

”Det er mange kvinder, der forlader universiteterne, og det skyldes jo blandt andet en giftig forskningskultur nogle steder. Det største problem er måske, at det især er alle de krøllede hjerner med bløde albuer og bløde hjerter, der falder fra. Men det er jo dem, vi har brug for,” siger Maria Toft.

Ph.d.-café på SDU

Og så er vi tilbage ved bibliotekernes rolle. For selvom både mandlige og kvindelige ph.d.-studerendes trivsel har fyldt på dagsordenen det seneste år, er emnet langt fra nyt. Trivsel var således også en af udfordringerne, der motiverede Syddansk Universitetsbibliotek til at søsætte et nyt støttetilbud i form af en ph.d.-café i 2017.

Et af spørgsmålene, de dengang ønskede svar på, var, om biblioteket kunne ”bidrage til at reducere ensomhedsfølelsen og samtidig adressere nogle af de udfordringer, ph.d.-studerende møder, inden for rammerne af bibliotekets kerneydelser.”

Svaret på de spørgsmål er ja, og beviset er, at ph.d.-caféen stadig lever i bedste velgående, siger forskningsbibliotekar Katrine Astrup Jacobosen og fortæller, at caféen tiltrækker omkring 20-30 ph.d.-studerende, når den afholdes, og som regel vil bestå af præsentationer og noget tid til at mingle.

Hun tilskriver blandt andet caféens relevans, at biblioteket har haft et godt samarbejde med PAUSD, de ph.d.-studerendes organisation på SDU. Hun afskriver til gengæld

idéen om, at man kan nå frem til en endegyldig formel for, hvad der fungerer. Det handler tværtimod om hele tiden at have øje for, hvad der rører sig og har relevans for de studerende.

Det gælder også, når det kommer til udfordringer om sexisme. Og hvis bibliotekerne ønsker at gøre en indsats for at støtte de ph.d.-studerende, er der naturligvis måder at gøre det på, konstaterer forskningsbibliotekaren.

”Bibliotekerne kan hjælpe de ph.d.-studerende ved at informere dem om deres rettigheder og muligheder. Vi har tidligere afholdt en ph.d.-café om konflikthåndtering, som også havde til hensigt at ruste ph.d.-studerende til at tackle forskellige situationer.”

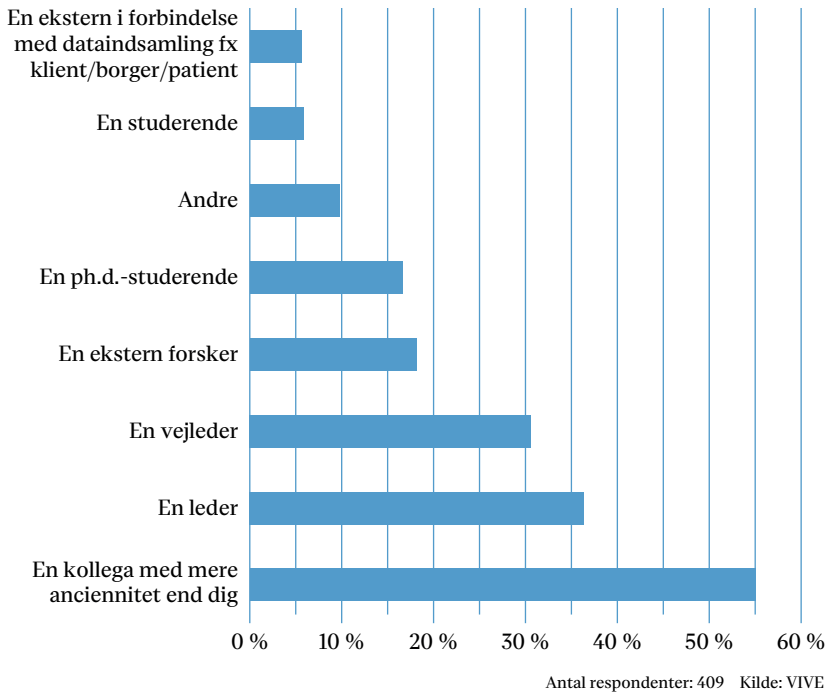
I de syv år ph.d.-caféen har kørt, er trivslen ifølge interne undersøgelser på SDU blevet forbedret. Selvom der ikke er data til at konkludere, at ph.d.-caféen er en af forklaringerne herpå, kan man om ikke andet konstatere, at universitetsbibliotekets støttetilbud er lykket med at bevare sin relevans.

I det hele taget tror Katrine Astrup Jacobosen i virkeligheden ikke, at trivslen er blevet dårligere blandt ph.d.-studerende på landsplan, men snarere, at man i dag lytter mere til deres udfordringer. Hun tror, at det samme kan være tilfældet, hvad angår sexismen på universiteterne.

”Tidligere valgte mange nok at ignorere mange ting, fordi det var svært at blive hørt og taget alvorligt. Ph.d.-studerende er udsatte, fordi de er i en midlertidig stilling og har brug for succes for at komme videre i det akademiske liv. Det kan være svært at avancere, hvis man ikke har støtte fra sin vejleder eller andre højere oppe i hierarkiet,” siger hun og fortsætter:

”At der nu er større lydhørhed over for de studerendes bekymringer, er altså et udtryk for en positiv udvikling, som kan gøre det lettere at tale om udfordringerne og adressere problemerne, både dem der knytter sig til trivsel generelt og sexisme specifikt.”

Fordeling af individer der udførte den nedværdigende handling over for kvindelige ph.d.-studerende

Læs mere

Opgør med forskningstyveri kræver ny kultur på universiteterne', som er et interview med Maria Toft: <https://rauli.cbs.dk/index.php/revv/article/view/7159/7449>

Derudover evt link til VIVE-rapporten 'Sexisme og karriereforløb på danske universiteter' fra marts 2024: <https://www.vive.dk/media/pure/kx-0837gz/24850672>

Glæde over aftale om basismidler

Der er også andre tiltag på vej, der kan få betydning for de ph.d.-studerende. På de høje akademiske læreanstalter blev der jublet, da uddannelses- og forskningsministeriet i starten af november kunne annoncere en bred politisk aftale, som blandt andet betyder, at en større del af forskningsreserven vil gå til universiteterne som basismidler. Maria Toft, som selv har været med til at presse på for sådan en løsning, fremhæver blandt andet aftalen som noget, der kan gøre en forskel for de ph.d.-studerendes generelle vilkår.

"Pointen er, at det måske ikke er politikere, der er bedst egnede til at bestemme eller forudsige, hvad den bedste forskning er, eller hvilke idéer der er de bedste, men at det snarere bør være op til forskningsmiljøerne selv. At man nu har erkendt, at det kan være, at man bør bruge noget af forskningsreserven som basismidler, synes jeg er mega fedt. Det betyder, at man har opfundet en ny knap, og at det faktisk er noget man kan gøre. Det vil man så tage op næste år igen," siger Maria Toft.

Aftalen afsætter omkring 500 millioner mere til universiteterne, og det glæder også Katrine Astrup Jacobsen, som ligeledes mener, at de ekstra midler kan komme de pressede ph.d.-studerende til undsætning.

"I modsætning til eksterne midler kommer det her hele universitetet til gode. Der er mange understøttende funktioner omkring ph.d.-studerende, som ikke dækkes af de eksterne bevillinger, selvom de er af afgørende betydning for fastholdelse og dermed gennemførelse af ph.d.-uddannelsen," siger hun.

Således har basismidlerne skabt et håb om, at 150-års jubilæet for kvindernes adgang til universiteterne også kan blive et år, hvor nogle af de barrierer, som kvinder på de danske universiteter stadig oplever i det akademiske liv, kan blive fjernet.

Biblioteket som samlingspunkt for digitale humanister

Takket være KUB Datalab er biblioteket blevet det naturlige sted at gå hen, når humaniorastuderende ønsker vejledning i arbejdet med ny teknologi. Gennem workshops vækker og skærper biblioteket de studerendes interesse for digitale humanistiske metoder, som der er stigende efterspørgsel på

□ **Lars Kjær**, specialkonsulent på Københavns Universitetsbibliotek

I 2016 etablerede KUB et datalab og har siden da tilbudt vejledning og undervisning i samarbejde med universitets forskere omkring datakompetence, digitale data og digitale arbejdsmetoder. I løbet af sidste år blev der afviklet cirka 100 undervisningsaktiviteter for mere end 1200 deltagere.

Med etableringen af KUB Datalab har biblioteket placeret ansatte tæt på forskerne i de fagmiljøer, der har fokus på at inddrage nye digitale metoder i forskning og undervisning. De biblioteksansatte leverer idéer til kursussindhold, afvikler workshops og bidrager med teknisk vejledning, hvor forskerne ønsker at få digitale metoder ud i undervisningslokalerne.

På den måde har KUB opnået en central position i det tilbud, der eksisterer inden for det digitale område. Biblioteket gør en forskel i hverdagen for mange forskere og studerende, som i dag synes, at biblioteket er et naturligt sted at henvende sig, når de ønsker vejledning i arbejdet med teknologi.

Biblioteket er således et samlingspunkt for vidensdeling om digitale metoder. Det foregår konkret gennem individuel vejledning, skræd-

dersyede workshops, åbne kurser, "Åbent Lab", hvor studerende kan få hjælp til at læse databehandlingsproblemer, og "DH-CuLT", der er en læsegruppe, hvor ansatte på det humanistiske fakultet mødes tre til fire gange per semester og diskuterer digital humaniora.

Efterspørgsel på humaniora

For forskerne har den digitale samfundstransformation skabt behov for dialog om at bruge ny teknologi, f.eks. kodning, algoritmer og software i forskning og under-

visning; og oplevelsen er, at forskere, f.eks. på det humanistiske fakultet, i stigende grad efterspørger samarbejde med biblioteket om at gøre netop det. Dels er den digitale transformation en del af universitetets strategi, men den stimulerer også undervisernes faglige nysgerrighed. De oplever desuden, at teknologi, f.eks. kodning, software m.m. i undervisningen skærper de studerendes engagementet, fordi det er nyt og spændende, og der er mange dygtige forskere, som gerne vil imødekomme de studerendes interesser.

Den digitale transformation påvirker også forskning. Forskerne skal f.eks. kunne evaluere resultater skabt af og med digitalt indhold. Samtidig er en vigtig del af fagenes kildemateriale i dag digitalt og vokser i højere grad end tidligere ud af en digital kultur.

Det er på mange måder nødvendigt at vide mere om digitale kilder, digitale metoder og it for studerende og for ansatte. Digitale kilder er, som koncept, meget forskellige fra fysiske kilder. En konkordans, som er en tabel over, hvordan et nøgleord bliver brugt, er et godt

eksempel. Den består af nøgleordet i midten af f.eks. ti ord før og efter og bliver brugt til at lære sprog, oversætte og analysere tekster, fordi den giver mulighed for hurtigt at pege ned i teksten og undersøge, hvordan forskellige ord bliver anvendt og i hvilken kontekst. Konkordanser over Biblen kendes helt tilbage fra middelalderen, hvor de gjorde livet lettere for præsterne. Arbejdet med at producere en konkordans manuelt består i at klippe ord ud, lime, samle og skrive, og det har været en gigantisk bedrift, som har involveret mange personer i mange år. Når kilderne er digitale, har arbejdet med at producere en konkordans langt fra samme monumentale karakter. Hvis jeg f.eks. vil lave en konkordans over hele Henrik Pontoppidans forfatterskab, så kan jeg gøre det ved at copy-paste digitale udgaver af romanerne fra nettet og uploade dem til et konkordans-software – og på under en time være i gang med min undersøgelse.

Digitale kilder ligger på den måde op til at blive håndteret og studeret anderledes, end vi har været vant til, og lige nu eksisterer der stor efterspørgsel på viden om metoder, software og scripts, der kan udnytte det digitale materiale bedst muligt inden for de forskellige humanistiske fag.

Vægtningen af det digitale indhold

Vi har erfaret, at der blandt de studerende på humaniora findes forskellige behov for at implementere digitale redskaber og metoder i deres uddannelse.

Det imødekommer vi i KUB Datalab ved at tilbyde workshops på kurser, der vægter det digitale indhold forskelligt. Jeg deler dem op i tre grupper.

Første gruppe er kurser, hvor fokus er på klassisk humanistisk forankring, og kurserne understøtter de humanistiske "vaner", som f.eks. nærlæsning og analysemetoder, der ikke gør brug af databehandling og algoritmer. Underviserne ønsker her, at ét modul på to eller tre undervisningstimer har en digital humanistisk toning, men generelt nedprioriterer vi de tekniske elementer; vi er tilfredse med, at teknikken virker, glade for at nogle digitale humanistiske metoder er intuitivt lette at forstå og heldigvis også kan bidrage med nye perspektiver på nærlæsning.

Helt konkret kunne det være et kursus om teaterhistorie på Teater- og Performancestudier, hvor de studerende skal arbejde med Holbergs komedier. For at give kurset en digital humanistisk toning kunne man med udgangspunkt i digitaliserede komedier formidle til de studerende, hvordan computerteknologi bliver anvendt til at analysere de netværk, som eksisterer mellem de forskellige karakterer i komedi-

“ Biblioteket gør virkelig en forskel for de studerende, som sætter sig for at lære det og kontinuerligt opsøger biblioteket for at få vejledning til at kunne inddrage digitale teknologier i deres eksamensopgaver

erne. Netværkerne kan visualiseres som grafer og kan f.eks. vise, hvilke karakterer, som er omdrejningspunkt for handlingen.

Anden gruppe er kurser, hvor balancen gerne må tippe over i retning af det tekniske, så de studerende også tilegner sig tekniske kompetencer, som f.eks. at bruge Python eller software som Voyant, OpenRefine eller Orange til at indsamle og analysere digitale kilder. Kurserne understøtter vigtige humanistiske "vaner", som f.eks. et problemorienteret perspektiv på kildematerialet samt analytisk og kritisk refleksion. Forskerne ønsker, at de studerende skal forholde sig refleksivt til digitale metoder og digitalt kildemateriale for at kunne navigere og opnå muligheder i et samfund, der transformerer sig digitalt. Forskerne er ofte interessererede i at afsætte to eller tre moduler til workshops inden for digital humaniora, og de studerende er motiveret for at dykke ned i de tekniske detaljer. De ender ofte med at basere deres opgaver på digitale undersøgelser og med at søge hen til biblioteket for at få mere vejledning om, hvordan de får "twistet" materialet for at få mere information ud af kilderne og et par grafer i deres eksamensaflevering.

Tredje gruppe er kurser, hvor balancen tipper så meget over i retning af det tekniske, at kurset kan minde om et data science kursus, hvor der er mere fokus på at lære om de tekniske elementer, som f.eks. algoritmer til machine learning og AI, end på at lære om mennesker, samfund og kultur. På disse kurser ønsker forskerne, at de studerende bliver støttet i at tilegne sig de tekniske kompetencer, fordi undervisningen handler om at lære at scripture, så de studerende kan foretage noget til eksamen, der minder om data science

undersøgelser. På disse kurser er de studerende udfordret på, at de ofte ikke har en teknisk baggrund og en matematisk forståelse, og vores workshops kan på den slags kurser bidrage som "lektie-hjælp".

Vigtigt at bevare nysgerrigheden

Vores workshops bliver ofte inkluderet på kurser, hvor digital humaniora er ét emne blandt andre emner. Vi formidler på den måde ofte digital humaniora til studerende, som ikke aktivt har opsøgt det, og dertil er det digitale indhold på kurserne begrænset til ét til tre moduler.

For mange er digital humaniora helt nyt, og da stilladsering af læring baserer sig på forhåndsviden, er det ofte svært at få løfte niveauet for alle. Vægten kommer til at ligge på, hvordan de studerende rent praktisk bruger digitale metoder, og samtidigt skal det også være tydeligt, hvorfor det er værd at bruge tid på ny teknologi. Det er lidt af en balancegang mellem at gøre nyt indhold relevant, forklare de ukendte begreber på en måde, som de studerende forstår og samtidigt gøre det klart, at det også kan være kompliceret at tage digitale metoder i brug.

De komplicerede emner, f.eks. forskellige filtyper, filhåndtering, kodning og algoritmer, som knytter sig til digital humaniora, er svære at fastholde de studerendes opmærksomhed omkring. Det er svært at få plads til at gennemgå alle de komplicerede emner på vores workshops inden for de rammer, vi har til rådighed. Det kan virke ærgerligt, men for at undgå at miste de studerendes opmærksomhed, vil man gerne forsøge at undgå, at de komplicerede emner kvæler nysgerrigheden hos studerende, som vi oftest kun møder en, to eller tre gange i deres studietid.

Begynder vi at gå i dybden med digital humaniora, så vil den tekniske del være meget mere omfattende og kompliceret, end vi kan udrede på en intensiv bibliotekworkshop. Vi må nøjes med at anskueliggøre perspektiver og enten forsøge at skabe en nysgerrighed eller i hvert fald beskytte nysgerrigheden for at beholde den intakt, og så håbe på at de studerende vender tilbage.

Det er langt fra sådan, at digital humaniora kan læres på en workshop. Det er svært at applicere digitale metoder på en meningsfyldt måde, og det er svært at bearbejde digitale kilder til en digital humanistisk undersøgelse. Vælger den ansatte, vi samarbejder med, én workshop, er det stærkt begrænset, hvad vi kan nå at udfolde. Vælger underviseren en serie på to eller tre workshops, er der mulighed for at nå lidt mere i dybden. Men der, hvor biblioteket virkelig gør en forskel, det er for

de studerende, som sætter sig for at lære det og kontinuerligt opsøger biblioteket for at få vejledning til at kunne inddrage digitale teknologier i deres eksamensopgaver.

Tid og timing

Eftersom det tager tid at lære at håndtere data og teknologi, så kan timingen i forhold til at introducere de studerende for digital humaniora være ret vigtig.

Noget tyder på, at hvis introduktionerne kommer for sent ind i uddannelserne, så kan de studerende være mindre åbne over for at lære nyt, hvis læringen ikke peger direkte i retning af deres speciale. De kan få en oplevelse af, at den læring, der opstår, står isoleret i studiet, fordi de er blevet skolet i at arbejde med nærlæsning og tekstanalyse uden brug af digitale metoder. Anderledes kan det se ud for de studerende, der bliver præsenteret for digital humaniora tidligt i deres uddannelse. De er mere motiverede og sætter pris på at lære nye færdigheder med den begrundelse, at de kan bruge den nye viden, der opstår, senere på studiet og på det fremtidige arbejdsmarked.

Gennem etableringen af KUB Datalab har biblioteket skabt en platform for vidensdeling og samarbejde, og studerende kan bruge biblioteket til at udvikle deres tekniske kompetencer, som f.eks. at kunne benytte software i deres studier. Gennem vores samarbejde med forskere om udvikling af workshops har vi lært, at det vigtigt at introducere disse digitale koncepter tidligt i uddannelsen. Dette kan øge de studerendes motivation og gøre dem mere åbne for at integrere digitale metoder i deres studier. Biblioteket kan fungere som en kontinuerlig støtte, bakke op om de studerendes interesser og bidrage til at fastholde deres nysgerrighed inden for digital humaniora.

Stafetten

– Fra min stol

 Sendt videre fra:

Sacha Zurcher, specialkonsulent, ved Roskilde Universitetsbibliotek/Det Kgl. Bibliotek

 Sendt videre til:

Birgitte Sass, informationsspecialist, Professionshøjskolen Absalon

Jeg arbejder til dagligt på Campus Roskilde, som er det største ud af 7 campus i Professionshøjskolen Absalon. Min arbejdsdag er meget varieret - på vores campus bibliotek har vi inddelt dagen i en halv vagt i udlånet, og resten af tiden er kontortid. Det er altid dejligt at have kontakt til de studerende og underviserne og følge med i, hvad der rører sig på de forskellige uddannelser. Vi tilbyder også book en bibliotekar, og her kommer man rigtig tæt på grupperne og deres opgaver. Det er en arbejdsopgave alle ansatte informationsspecialister har, fordi der er stor efterspørgsel på ydelsen.

Efter store besparelser på biblioteket, er vi nu inddelt i forskellige arbejdsgrupper på tværs af campus, så alle ikke skal kunne alt, for at lette arbejdspresset. Jeg står for bogindkøb og katalogisering sammen med en kollega, en opgave der unægtelig er blevet lidt mere bøvlet, efter vi er gået over til ALMA. Jeg sidder også i forskersupportgruppen, hvor vi blandt andet validerer inddateringer i PURE, rådgiver ved OA og publicering, og så hjælper vi med inddateringen af publikationer - det er en hjælp, forskerne er meget glade for. Noget af det, der kommer til at optage mig i den næste tid, er selvfølgelig AI, og hvordan man kan bruge det i en bibliotekssammenhæng. Og så får UC'erne en ny praksisformidlingsindikator, der kommer til at fylde meget. Jeg er spændt på at se, hvordan vi skal håndtere kvalitetssikringen af inddateringer som podcast, udstillinger, spil og andre ikke skriftlige vidensprodukter.

 Sendt videre til:

Søren Hansen, Bibliotekar på Nota Bibliotek

Jeg har min daglige arbejdsdag i Nakskov, hvor Nota er rykket ind i det gamle rådhus midt i byen. Lige nu har jeg og mine kolleger i Studieservice rigtig travlt med at besvare alle de mails, der er kommet efter sommerferien.

Når undervisningen starter på folkeskoler/videregående uddannelser, kommer der rigtig mange mails om, hvilke bøger elever/studerende gerne vil have adgang til, for at kunne være ligestillet med deres medstuderende.

Så det meste af min arbejdsdag lige nu er at undersøge, om den bog, de skal bruge, findes som en e-bog. Findes den ikke, eller er e-bogsformatet ikke egnet for den, der skal bruge bogen, indkøbes bogen og oprettes i vores katalog. Så en del af mit arbejde er også katalogisering, så den indkøbte bog kan blive sendt til produktion, så den kan blive til en e-bog.

Nota blev 1.1.2024 fusioneret med Det Kgl. Bibliotek. Jeg startede i Nota den 1.6.24, så jeg er kommet med i den introduktionsprocedure, som KB har for nye medarbejdere. Så jeg har været afsted på to spændende dage. En dag i Kbh., hvor det var spændende at besøge bevaringsafdelingen og se, hvordan de arbejder med at bevare gamle bøger og fotos. Så en dag i Århus, hvor det var første gang, jeg var i bogtårnet. Selvom jeg har været uddannelsesbibliotekar i over 30 år, var det første gang, jeg var der.

Det var også fint at møde andre nyansatte kolleger samt få lejlighed til at hilse på nogle af dem, jeg har arbejdet sammen med i forskellige sammenhænge i årenes løb.

 Sendt videre til:

Birthe Emerek, bibliotekar, UCN Bibliotek

Som uddannelsesbibliotekar arbejder jeg med en bred vifte af spændende opgaver, som løbende har givet mig gode muligheder for kompetenceudvikling.

I flere år har jeg sammen med en kollega været ansvarlig for bibliotekets hjemmeside, som sidste år blev et subdomæne til institutionens hjemmeside. Samtidig skiftede vi bibliotekssystem fra Cicero til Alma. Som systemadministrator fokuserer jeg primært på brugergrænsefladen, Primo, samt fjernlånsdelen. Jeg er nemlig også tovholder på vores fjernlånsarbejde og behandler ind- og udgående fjernlånsbestillinger et par dage om ugen.

Backoffice-opgaverne giver god mening, når jeg samtidig møder studerende og ansatte gennem undervisning og udlånsvagter, hvor jeg bl.a. introducerer dem til søgning og vejleder dem i brug af bibliotekets mange ressourcer og tilbud.

En aktuell udfordring er, hvordan vi kan hjælpe de studerende med at navigere i en verden, hvor svarene er lige ved hånden via chatbots, men hvor evnen til reflekteret vurdering samtidig er vigtigere end nogensinde. Vi ser, hvordan biblioteksbrugergrænseflader også integrerer generativ AI for at hjælpe brugerne i deres søgninger. UCN Bibliotek planlægger at gå i luften med ExLibris' AI-værktøj, Primo Research Assistant, i næste måned, og i den forbindelse skal formidlingen på hjemmesiden tilrettelægges. Udfordringen bliver, at få brugerne til at forstå, at selv om AI tilbyder nye og gode muligheder, er det indtil videre kun et supplement til øvrige søgemetoder. Men i alle tilfælde bliver det rigtig spændende at følge udviklingen på området.